

POSTANOWIENIE

22 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 22 stycznia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku B. G. i Z. G.
z udziałem W. W., R. G., M. W., K. P., J. R., A. R. i K. R.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na skutek skargi kasacyjnej B. G., Z. G. i R. G.
od postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 12 marca 2024 r., II Ca
170/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza solidarnie od Z. G., B. G. i R. G. łącznie na rzecz M. W., A. R. i K. R. 360 zł (trzysta sześćdziesiąt) zł kosztów postępowania kasacyjnego.**

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 listopada 2022 r., I C 1180/15, Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków stwierdził nabycie spadku na podstawie testamentu własnoręcznego po 1/6 przez brata spadkodawczyni oraz jego zstępnych, wszyscy z dobrodziejstwem inwentarza.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił apelację córek i byłego męża spadkodawczyni

Sąd drugiej instancji ustalił, że spadkodawczyni 29 czerwca 2010 r. sporządziła testament holograficzny, w którym zapisała bratu i jego zstępnym budynek mieszkalny jednorodzinny w zabudowie szeregowej wraz z działką, a także połowę gospodarstwa rolnego będącego współwłasnością z mężem oraz wszystkie przedmioty, książki, meble, które były własnością spadkodawczyni. W tym testamencie spadkodawczyni jednocześnie wydziedziczyła swojego męża, wspólne córki i ich zstępnych.

Wyrokiem z 7 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu rozwiązał małżeństwo spadkodawczyni przez rozwód z jej winy. Spadkodawczyni zmarła 17 sierpnia 2015 r. i pozostawiła dwie córki. Córki (wnioskodawczynie w sprawie) złożyły przed notariuszem oświadczenie o przyjęciu spadku po matce z dobrodziejstwem inwentarza. W chwili otwarcia spadku brat spadkodawczyni posiadał córkę, która miała czworo dzieci.

U spadkodawczyni zdiagnozowano zespół uzależnienia od alkoholu trwający co najmniej od 2006 roku. Będąc osobą uzależnioną i prezentującą brak krytycyzmu względem tego uzależnienia pozostawała w wieloletnim konflikcie z mężem oraz córkami. Przekładało się to między innymi na próbę jej ubezwłasnowolnienia przez członków rodziny, jednak wniosek został oddalony. Na kilka dni przed sporządzeniem testamentu spadkodawczyni odbyła wizytę w poradni zdrowia psychicznego, gdzie nie stwierdzono objawów psychotycznych, dokonując oceny jej stanu psychicznego jako adekwatny ze względu na upojenie alkoholowe. Po sporządzeniu testamentu lekarz psychiatra nie rozpoznawał zaburzeń psychotycznych u spadkodawczyni. W chwili sporządzenia testamentu nie znajdowała się w stanie wyłączającym zdolność do świadomego i swobodnego podejmowania decyzji i wyrażenia woli.

Sąd drugiej instancji uznał, że spadkodawczyni nie działała pod wpływem błędu. Przesłanki prawnej relewantności wystąpienia błędu u składającego oświadczenie woli i jego skutki prawne zostały w art. 945 k.c. uregulowane zupełnie odmiennie niż w art. 84 k.c. Właściwie jedynym wymogiem stawianym w art. 945 § 1 pkt 2 k.c. jest to, że błąd musi być istotny w tym sensie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści. Znaczenie

prawne ma błąd istotny czyli taki, który uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu nie złożyłby oświadczenia tej treści.

W ocenie Sądu Apelacyjnego spadkodawczyni sporządzając testament nie działała pod wpływem błędu. Nawet jeżeli istotny wpływ na relacje rodzinne miało uzależnienie spadkodawczyni od alkoholu, co nie budziło wątpliwości, to nie można uznać, że przy sporządzaniu testamentu wystąpił błąd w rozumieniu art. 945 § 1 pkt 2 k.c. Nawet przyjęcie, z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, że winę za rozpad więzi z córkami i mężem ponosi spadkodawczyni, nie czyni testamentu nieważnym bez wykazania spełnienia w tym zakresie ustawowych przesłanek. Nie można zatem uznać, że testatorka działała pod wpływem błędu w rozumieniu art. 945 § 1 pkt 2 k.c.

Córki oraz były mąż spadkodawczyni wynieśli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego: czy osoba uzależniona od alkoholu, która sporządziła testament w stanie świadomego albo swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli, może działać pod wpływem błędu, o którym mowa w art. 945 § 1 pkt 2 k.c., co do działań spadkobierców ustawowych, błędnie poczytując podejmowane przez nich czynności jako działania na jej szkodę, mimo że osoby te podejmują je wyłącznie dla dobra i w celu ochrony osoby uzależnionej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Błąd, o którym mowa w art. 945 § 1 pkt 2 k.c., ma dotyczyć faktów. Jeżeli alkoholik odmawia leczenia i przypisuje złe intencje członkom rodziny, usiłującym wymusić na nim leczenie, to przypisanie tych złych intencji nie jest błędem co do faktów. Przy tym w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie testamentu istotna jest ważność testamentu, a nie istnienie podstaw do wydziedziczenia, co podlega badaniu w sprawie o zachowek.

W dalszej części uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali, że w ich ocenie swoboda testowania w sytuacji osób uzależnionych od środków odurzających narusza zapisy Konstytucji.

Swoboda ta ustępuje zasadzie demokratycznego państwa prawnego, zasadzie dyrektywy ochrony rodziny i gwarantowanej ochronie zdrowia. Jednak Sąd Najwyższy nie ma kompetencji oceny, czy powoływane przez skarżących w skardze przepisy prawa są zgodne z Konstytucją, gdyż jest to domeną Trybunału Konstytucyjnego.

Pominąwszy spory prawne, Sąd Najwyższy zauważa, że ograniczenia swobody testowania budzą liczne kontrowersje etyczne. Stanowisko żądające większej swobody zderza się ze stanowiskiem, że majątek spadkodawcy w sensie moralnym należy w jakiejś części do jego rodziny, niezależnie od woli spadkodawcy. Podnoszony jest pogląd o prawie do swobody rozporządzania, w tym na wypadek śmierci, majątkiem zgromadzonym osobiście i dużym ograniczeniu tego prawa w przypadku majątku odziedziczonego po przodkach. Polskie prawo nie rozróżnia źródeł pochodzenia majątku spadkodawcy i cały jego majątek poddaje tym samym regułom dziedziczenia. Przy tym w sprawie będącej przedmiotem skargi do dziedziczenia zostali powołani członkowie rodziny.

Ze względu na brak podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi.

Na podstawie art. 98 k.p.c. uczestnikom postępowania przysługuje od skarżących zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie. W przypadku drugiej odpowiedzi na skargę wniosek o przyznanie kosztów został złożony tylko na wypadek przyjęcia skargi do rozpoznania, razem z wnioskiem o oddalenie skargi.

Dariusz Pawłyszczke

(G.G.)

[a.]